

Doba římská a doba stěhování národů

Roman Age and Migration Period

Blatec (okr. Olomouc)

Kocanda; „Za Nádražím“, parc. č. 442/10, 442/12, 442/45, 442/46, 442/50, 442/51, 442/54, 442/55.

Starší doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.526698541N, 17.250599461E; 49.52667336N, 17.250424073E; 49.526285012N, 17.248033651E; 49.526219583N, 17.24799707E; 49.526222555N, 17.248561812E; 49.526075855N, 17.248568516E; 49.526221263N, 17.250497601E; 49.526365283N, 17.250463679E

Záchranný archeologický výzkum na lokalitě Blatec „Za Nádražím“ probíhal v několika etapách v období mezi únorem a listopadem roku 2023. Výzkum byl vyvolán investorským záměrem výstavby 12 rodinných domů a paralelní příjezdové komunikace v rámci projektu „Bydlení Blatec“. Prozkoumána byla část bohaté polykulturní lokality (obr. 1), čítající 52 objektů s doklady osídlení ze starší a střední doby bronzové, doby římské a středověku.

Během výzkumu byly mezi objekty prozkoumány dvě jámy, které bylo možné datovat do starší doby římské. V obou případech šlo o zásobní jámy s hloubkami 50 a 85 cm. V hlubší zásobní jámě byly kromě keramických střepů nalezeny čtyři přesleny, pět kostěných šidel, opracovaná zvířecí kost, dva kamenné brousky a jeden malý amorfní kus železa. Dále bylo nalezeno i množství kamenné štípané industrie, mezi níž byly identifikovány tři vrtáky. Zřejmě šlo tedy o odpadní jámu pro nástroje specializované, převážně textilní, činnosti. Ve výplni objektu byl ale nalezen i jeden střep mohylové kultury, je tedy možné, že některé ze zmíněných artefaktů se do objektu dostaly druhotně při jeho zaplňování.

Literatura

Neuveдено.

Summary

A part of the multi-period site (Fig. 1) was excavated in 2023 in ‘Za Nádražím’ field (Blatec cadastral area, Olomouc District). In addition to a rich Bronze Age occupation, two Roman period features were identified. This period was not previously recognised in the vicinity of the site.

Vít Záhorský, Marek Kalábek, Radek Johančík

Bratčice (okr. Brno-venkov)

Jihovýchodní okraj obce.

Doba stěhování národů. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.0626411N, 16.5291881E

Při stavbě základní technické infrastruktury pro rodinné domy v Bratčicích (bližší popis lokality viz oddíl Doba železná) byly odkryty dva objekty, které je možné chronologicky zařadit k době stěhování národů. První z nich byl v superpozici s objektem z doby bronzové a nebyl prozkoumán celý. Druhý objekt byl umístěn v zásypu rozměrné zemnice z doby halštatské, materiál se sem z blízkého okolí dostal do mírné terénní deprese po starším objektu. Odtud pochází kromě typické keramiky

Obr. 1. Blatec. Letecký snímek části zkoumané plochy. Foto V. Záhorský.

Fig. 1. Blatec. Aerial photo of a part of the excavation area. Photo by V. Záhorský.

rovněž hutní struska, kamenná závaží, kostěná rýsovaná jehlice a zlomky několika tyglíků. Je tedy pravděpodobné, že se v blízkosti nacházela dílna zabývající se zpracováním kovů.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

Two features from the Migration Period were researched during a rescue archaeological excavation carried out on the southeastern edge of the Bratčice cadastral area (Brno-Country District). Besides common pottery types, metallurgical slag and fragments of several crucibles indicating the presence of a metalworking workshop were also found.

Ivan Čižmář, Petr Kos

Brno (k. ú. Horní Heršpice, okr. Brno-město)

„U Cihelny“, parc. č. 1112/27.

Doba římská. Sídliště. Náhodný zásah/nález. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1586358N, 16.6084561E

Během stavební akce související s rozšiřováním dálnice D1 Brno centrum – Brno jih, v úseku katastru brněnské čtvrti Horní Heršpice, byl proveden záchraný archeologický výzkum, který v roce 2023 přinesl i ojedinělý doklad osídlení z doby římské. V blízkosti železničního koridoru, v trati „U Cihelny“, byl odkryt půdorys čtyřsloupového špýcharu. Datace byla umožněna na základě charakteristických zlomků keramických nádob. Objekt by mohl být okrajovou částí sídliště, které využívalo nedaleký k jihu obrácený svah, klesající plynule k říčce Leskavě.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

In 2023, a rescue archaeological excavation conducted in connection with the expansion of the D1 motorway along the route from Brno Centre to Brno South (Horní Heršpice cadastral area, Brno-City District) yielded unique evidence of Roman settlement. Remains of a four-post granary were uncovered near the railway corridor, in the field of ‘U Cihelny’.

Petr Kos

Horní Moštěnice (okr. Přerov)

„Tršaly od rybníka“.

Starší doba římská. Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.4037019N, 17.4463614E; 49.4069414N, 17.4446128E; 49.4067878N, 17.4444517E; 49.4036183N, 17.4460933E

Záchraný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou dálnice D1 úsek Říkovice–Přerov, kde v průběhu skrývky ornice a podorňičí v km 77.250–77.500 bylo zjištěno narušení archeologických situací. V průběhu měsíců března až srpna roku 2023 byly prozkoumány dvě kulturní vrstvy a sedm zahloubených

objektů. Kulturní vrstvy byly na skryté ploše rozpoznány díky odlišné barvě, než mělo podloží, a také na jeho povrchu byly viditelné kameny, zlomky mazanice i keramiky. Vrstvy byly zkoumány ve čtvercové síti a v plochách sond 1–9. Čtvercová síť byla rozčleněna na plochu 1 (zde byl zkoumán kontext 0103) a plochu 2 (zde byl zkoumán kontext 0108). Bohužel z časových důvodů a kvůli četným letním srážkám nebylo možné prozkoumat všechny vyměřené čtverce. Sonda 2 byla zkoumána vedle plochy 1, sonda 3 byla situována mezi plochou 1 a 2, sondy 4 až 9 byly situovány na západní straně plochy 2. Sonda 1 byla položena severně od této lokality, v místě nálezu kumulace zvířecích kostí, které byly zjištěny v podorňiční vrstvě (kontext 0102). Získaný movitý materiál není ještě zpracován, předběžná datace zkoumaných kontextů na základě keramických zlomků je obecně do starší doby římské. Během výzkumu byly nalezeny keramické zlomky z období novověku, raného a vrcholného středověku.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

During a rescue excavation in ‘Tršaly od rybníka’ field (Horní Moštěnice cadastral area, Přerov District), cultural layers and features preliminarily dated to the Early Roman period were uncovered.

Jakub Vrána

Jevišovka (okr. Břeclav)

„Blížní stryk“, parc. č. 1140.

Doba římská. Izolovaný pohřeb. Průzkum detektorem kovů. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Regionální muzeum v Mikulově, p. o., př. č. 97/2023.

Lokalizace: WGS-84: 48.8333N, 16.46620E

Na počátku října 2023 byl spolupracujícím amatérským hledačem s detektorem kovů ohlášen neobvyklý rozměrný nález. Následující den zde provedlo Regionální muzeum v Mikulově záchraný archeologický výzkum na místě označeném nálezcem. V hloubce asi 40 cm byl odhalen žárový hrob s výbavou.

Obr. 2. Jevišovka. Žárový hrob. Obě kopí, nůž, spona a jedno ucho cedníku jsou zpětně naaranžovány. Foto F. Trampota.

Fig. 2. Jevišovka. Both spears, knife, fibula and one strainer handle were arranged in their original position. Photo by F. Trampota.

V průběhu výkopu nebylo pozorováno žádné zbarvení, které by odlišilo hrobovou jámu od okolní půdy.

Výbava hrobu sestávala z keramické popelnice, která obsahovala menší množství spálených lidských kostí. Samotná nádoba byla patrně následkem orby převrácena a částečně poničena. Ze železných předmětů zde byla nalezena dvě kopí, nůž, nůžky, tyčinkový předmět a ve vrstvě nad hrobem i přezka z opasku. Bronzové předměty jsou všechny římsko-provinciálního původu, jedná se o vědro, dva cedníky a sponu. Část artefaktů byla původně vyzvednuta nálezcem, další část byla zdokumentována *in situ*. Díky krátké časové prodlevě mezi nálezem a výzkumem bylo možné rekonstruovat celkové prostorové rozložení artefaktů (obr. 2).

Literatura

Neuvedeno.

Summary

An amateur metal detectorist discovered numerous metal finds in 'Bližní stryk' field (Jevišovka cadastral area, Břeclav District). Subsequent archaeological excavation revealed that it is a richly equipped cremation grave from the Roman period (Fig. 2).

Kristína Piačková, František Trampota

Kobylnice (k. ú. Kobylnice u Brna, okr. Brno-venkov)

Ul. Za Humny; „Za Štosy“, parc. č. 652/16.

Doba římská. Sídliště. Náhodný zásah/nález. Záchranný výzkum.

Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.1418919N, 16.7347344E

Záchranný archeologický výzkum na akci „Kobylnice – RD Kobylnické sady“ byl koncipován v roce 2023 jako záchranný plošný výzkum, předcházející v této etapě zbudování obslužných komunikací a IS v budoucí nové domovní zástavbě v trati „Za Štosy“. Až na jeden úsek s drobnou koncentrací objektů skladovací povahy (zásobní jámy se zbytky sloupových konstrukcí) na severozápadním okraji rýhované a skrývané plochy stavby nebyly zjištěny žádné významnější doklady lidských aktivit. Celkem šest objektů naznačuje existenci dvou podzemních sýpek s nadzemním zastřešením. Nevýrazné zlomky pravěké a raně historické keramiky v zásypech jam naznačují dataci do doby stěhování národů nebo doby římské.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

A rescue archaeological excavation conducted in 2023 in 'Za Štosy' field (cadastral area of Kobylnice u Brna, Brno-Country District) uncovered a small concentration of storage-type features (storage pits with remnants of post-built structures). The discovery of an isolated group of features on the northwest edge of the construction site suggests the presence of a settlement from the Migration or Roman period.

Petr Kos

Křelov-Břuchotín (k. ú. Křelov, okr. Olomouc)

„Sedmiměřičná“.

Mladší doba římská. Hrob. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

Uložení nálezů: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.6089417N, 17.1899972E; 49.6082889N, 17.1909444E; 49.6080667N, 17.1903417E; 49.6087056N, 17.1895722E

Během záchranného archeologického výzkumu na lokalitě Křelov – „Sedmiměřičná“ byl v roce 2023 zachycen pohřební areál se čtyřmi horizonty pohřbívání. Bylo zde prozkoumáno 17 hrobů kultury se šňůrovou keramikou, sedm žárových laténských hrobů, germánský hrob a šest kostrových hrobů z 9. století. Podrobnější informace o lokalitě viz oddíl Eneolit.

Germánský kostrový hrob se nacházel na jihovýchodním okraji pohřebního areálu. Špatně dochovaná kostra byla uložena v natažené poloze v obdélné hrobové jámě. Hrobovou výbavu tvořila bojovnícká výzbroj v podobě železného kopí a štítové puklice (uložena u nohou zemřelého). Hrob je datován do 3. století našeho letopočtu.

Literatura

Neuvedeno.

Summary

During a 2023 rescue archaeological excavation in 'Sedmiměřičná' field (Křelov cadastral area, Olomouc District), a burial site with four burial horizons was documented, yielding 17 graves of the Corded Ware culture, seven cremation graves from the La Tène period, one Germanic inhumation warrior grave with an iron shield boss and a spear from the 3rd century AD, and six inhumation graves from the 9th century.

Vendula Vránová

Modřice (okr. Brno-venkov)

Ul. Střední; „Za Humny“, parc. č. 228/2, 242/1.

Doba římská. Sídliště. Vertikální řez. Záchranný výzkum.

Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -598286, -1168491; -598214, -1168496; -598175, -1168412

V průběhu roku 2023 došlo k záchrannému archeologickému výzkumu při rekonstrukci kanalizace a vodovodu v Modřicích v Mayerově a Střední ulici a bezejmenné uličce spojující Střední a Prusinovské ulici (viz oddíl Doba bronzová). V liniovém výkopu ve Střední ulici byl zaznamenán objekt, z jehož výplně byl získán fragment keramiky umožňující dataci obecně do doby římské, druhý fragment zdobený atypickým nehtovým vrypem byl vyzvednut z vrstvy na bezejmenné uličce. Tyto nálezy patrně mohou souviset s blízkým sídlištěm zjištěným ve výkopu kanalizace v roce 1999 (Procházka 2000).

Literatura

Procházka, R. 2000: Modřice (okr. Brno-venkov). *Přehled výzkumů* 41, 145.

Summary

In 2023, a rescue archaeological excavation was conducted in Mayerova and Střední streets in the cadastral area of Modřice (Brno-Country District), uncovering a part of a Roman period Germanic settlement.

Jiří Zubalík

Pasohlávky (k. ú. Mušov, okr. Brno-venkov)

Mušov; „Roviny“, parc. č. 5227.

Mladší doba stěhování národů. Pohřebiště. Sonda. Badatelský výzkum. Uložení nálezů: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: nepublikováno z důvodu ochrany lokality

V roce 2023 se uskutečnil rozsáhlý terénní výzkum pohřebiště z doby stěhování národů na lokalitě Mušov – „Roviny“ (obr. 3). Akce byla vyvolána výstavbou solární elektrárny společností Moravské naftové doly (dále jen MND), neprobíhala však v režimu klasického záchranného výzkumu, ale byla definována jako výzkum badatelský, podpořený Grantovou agenturou ČR (Finanční podpora v rámci projektu GA ČR 21-31765 M „Langobardská populace na Moravě. Interdisciplinární výzkum nekropolí doby stěhování národů.“), Archeologickým ústavem AV ČR, Brno, v. v. i., a grantovým projektem MND.

Na lokalitě byly rozpoznány doklady sídelních aktivit doby bronzové (sídelištní objekty únětické kultury), dále pozůstatky pohřebního areálu ze starší doby římské, a především pak významná část kostrového pohřebiště z mladší doby stěhování národů (obr. 4). Již v minulosti zde bylo prozkoumáno 79 hrobů (Loskotová 2013), datovaných do období 1. poloviny 6. století našeho letopočtu, které je na Moravě charakterizováno přítomností tzv. labsko-germánského kulturního elementu, eventuálně přímo z Polabí migrujícího kmene „Langobardů“ (např. Tejral 2011; 2012). Uvozovky jsou v tomto případě použity proto, že jde o *terminus technicus* označující nejen přímo příslušníky germánského kmene Langobardů, ale i jiných germánských kmenů (např. Durynků), kteří se s nimi v průběhu migrace napříč Evropou setkali, případně se přímo stali součástí komunity, která se dostala na území Moravy. V průběhu výkopových prací na ploše 2551 m² realizovaných od začátku května do konce července roku 2023 bylo odkryto dalších 88 hrobů, tzn., že v současnosti máme k dispozici 167 prozkoumaných pohřbů. Rozsah nekropole je díky nedestruktivní prospekci (geofyzikální průzkum, satelitní a letecké fotografie, ale i snímky z dronu) v současnosti odhadován na cca 350 kostrových hrobů. Stanovení jejich přesného počtu je limitováno přítomností recentní, místy až 70 cm mocné navážky ornice, nacházející se přibližně v centrální části funerálního areálu, která komplikuje interpretaci porostových příznaků i geofyzikálního měření.

Na nekropoli byli pohřbeni členové místních komunit všech věkových kategorií, jejichž společenské postavení se jeví jako velmi variabilní. Jsou zde doloženy hroby společenských elit, vyznačující se velkými rozměry, nákladnou a složitější dřevěnou konstrukcí hrobových jam a přítomností výjimečných artefaktů, zhotovených především z drahých kovů (např. páry stříbrných pozlacených spon vykládaných almandiny apod.), ale také hroby velmi prosté, s výbavou sestávající pouze ze základních součástí oděvu anebo předmětů každodenní potřeby (opaskové přezky, přesleny, keramické nádoby atd.). Zvláštní případ představují bojovnícké hroby se zbraněmi, v nichž byli zemřelí uloženi společně se svými psy nebo koňmi, případně pouze s jejich částmi (lebka nebo dolní končetina); zaznamenán však byl i soliterní koňský pohřeb. Výzkum přinesl řadu nových poznatků, týkajících se sekundárních intencionálních zásahů do hrobových celků. Podle aktuálního stavu bádání se zdá, že až na výjimky byly prakticky všechny kostrové hroby doby stěhování národů na Moravě sekundárně otevřeny a s jejich obsahem bylo dále manipulováno (Loskotová 2023). Výzkum také rozšířil spektrum mnohdy unikátních nálezů na území České republiky (např. mince), a v neposlední řadě poskytl kvalitní antropologický materiál, cenný pro další interdisciplinární výzkum (antropologické, paleopatologické, izotopové, event. genetické analýzy atd.).

Literatura

- Loskotová, Z. 2013:** Lombard burial grounds and graves of social elites north of the Middle Danube in the light of recent research. In: M. Hardt, O. Heinrich-Tamáska (eds.): *Macht des Goldes, Gold der Macht. Herrschafts- und Jenseitsrepräsentation zwischen Antike und Frühmittelalter im mittleren Donaauraum*. Forschungen zu Spätantike und Mittelalter 2. Weinstadt: Verlag Bernhard Albert Greiner, 321–337.
- Loskotová, Z. 2023:** Reopening graves. Post-Funerary Activities at Moravian Migration Period Cemeteries (5th and 6th Centuries AD). *Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied* 70(2), 269–308. DOI 10.31577/szausav.2023.70.16.
- Tejral, J. 2011:** Zum Stand der Langobardenforschung im Norddanubischen Raum. In: J. Tejral et al. (Hrsg.): *Langobardische Gräberfelder in Mähren I*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 39. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechische Republik Brno, v. v. i., 11–73.

Obr. 3. Pasohlávky. Pohřebiště z doby stěhování národů. Pohled z dronu. Foto I. Liptáčík.

Fig. 3. Pasohlávky. A Migration Period burial site (a drone photo). Photo by I. Liptáčík.

Tejral, J. 2012: Cultural or ethnic changes? Continuity and discontinuity on the Middle Danube ca A. D. 500.

In: V. Ivanišević, M. Kazanski (eds.): *The Pontic-Danubian Realm in the Period of the Great Migration*. Paris: Association des Amis du Centre d'Histoire et Civilisation de Byzance, 115–188.

Summary

A total of 88 inhumation graves were excavated at a burial site from the Migration Period in 'Roviny' field in Pasohlávky (Mušov cadastral area, Brno-Country District) in connection with the construction of the solar power plant by the Moravské naftové doly company. These graves are dated to the first half of the 6th century AD (Fig. 3, 4). To date, 167 graves have been uncovered at this necropolis out of an estimated total of 350, based on non-destructive archaeological surveys.

Zuzana Loskotová

Obr. 4. Pasohlávky. Hrob 139. Foto Z. Loskotová.

Fig. 4. Pasohlávky. Grave 139. Photo by Z. Loskotová.